

Alaeddin Köşkü'nün
günümüzdeki görünümü

Köşkün 1896'da yayımlanan fotoğrafı
(F.Sarre, Reise in Kleinasien, Berlin 1896)

OSMANLI DÖNEMİNDE YAĞMALANAN SELÇUKLU SARAYI : ALAEDDİN KÖŞKÜ

19.08.2019

Emre Taş/ Tarih-i Kadim

Osmanlılar II. Murad'dan (1421-44 1446-51) itibaren Timur darbesinin yarattığı meşruyet sarsıntısını gidermek için ciddi bir tarih yazım faaliyetine başladılar. Özellikle Yazıcızâde Ali'nin Tevârih-i Âl-i Selçuk'u (Selçuklu Hanedanı Tarihleri) ve onu izleyen Tevârih-i Âl-i Osmân geleneği neredeyse ağız birliğiyle Selçukluları Osmanlıların resmî önceli ve meşruyetin aktarıcısı olarak gösteriyordu. Enverî ve Kemal gibi bazı 15. yüzyıl yarı-resmî tarihçileri daha da ileri giderek Selçukluları Osmanlılar için soyca da "ecdad" belirlediler. Ancak Selçuklu sarayı özelinde bu söylemin pek de bir karşılığı olmuş gibi görünmez.

Konya'da vaktiyle surların bir iç kale oluşturduğu Alaeddin Tepesi içerisinde Anadolu Selçuklularının imparatorluk merkezi olan Alaeddin Köşkü bulunuyordu. Yapı aslında II. Kılıçarslan döneminde (1155-1192) inşa edilmiş bir deprem nedeniyle Alaeddin Keykubad (1220-1237) tarafından onarıncaya onun adıyla anılmıştı.

Anadolu Selçuklu Devleti 1308'de yıkıldı köşk Karamanoğulları'na geçti. Şehrin 1468'de nihai olarak Osmanlılara katılımıyla da beylerbeylik yerleşkesi oldu. 1474-1481 yılları arasında Sultan Cem burada sancak beyi sıfatıyla oturdu. Fâtihten Sultan Mehmed (1451-1481) ve III. Murad (1574-1595) zamanlarında onarımdan geçirilmişti.

Matrakçı Nasuh (öl. 1564) Beyân-ı menâzil adlı eserinde iç kaledeki köşkü Konya minyatürünün merkezinde tasvir eder. 1648'de Konya'yı gezen Evliya Çelebi Seyahatnâme'sinde burayı eski İran hükümdarlarının ulu kasırlarına benzetir.

Nasuh'un Beyân-ı menâzil'deki Konya minyatürü ve Alaeddin Köşkü

Köşk 17. yüzyılda terk edildikten sonra yapacakları inşaatlar için kolay yoldan taş temin etmek isteyen fırsatçıların hedefi hâline geldi. 1994'te Vakıflar Dergisi'nde yer alan "*Sultan Alaeddin Sarayı*" başlıklı makalesinde Zeki Atçeken'in incelediği Konya Şeriyye Sicil Defterleri Selçuklu yadigârı sarayın yağmalanma hikâyesini belgelemektedir.

Bölgeye yollanan 1673 tarihli bir fermanla bir kişiye hamam inşaatı için saraydan taş alma izni verildiği görülüyor. Bir başka buyruk Konya'da hayır kurumları inşa ettirmek isteyen Şeyh Ahmed adında birine köşk arazisinin zemini altında suistimallere yer vermemek şartıyla mermer arama izni veriyor. Takip eden bir üçüncüsü Vezir Musahip Paşa'nın Konya'daki hayratı için metruk köşkten yeter miktar taş alınmasına müsaade etmiş. 1676'da sarayın durumu teftiş edilmiş şehrin ileri gelenleri yapının bir harabeden ibaret olduğunu yalnız bir miktar bozuk duvarı ve altı ayak üzerinde bir kubbesinin kaldığını söylemişler. Bir önceki izin sonrası buradaki enkazdan 150 araba ve 2200 merkep yükü taş alındığı ve bunların 14.750 akçe değerinde olduğu anlaşılmış.

Buyruklardan birinin özeti şöyle:

Karaman Beylerbeyi ve Konya Kadısı Efendi tuğralı kutlu fermanım size ulaşınca malum ola ki ikinci vezirim ve musahibim Mustafa Paşa'nın Konya'daki hayratı için orada boş ve harabe olan Sultan Alaeddin Sarayı'ndan şimdilerde kimsenin mülkü olmayıp şeriat yönünden mahzuru yok ise hayrat için vezirim tarafından yeter miktar taş alınınca kimse mani olmaya diye fermanım olmuştur. Alakası olmayanları karıştırmayasınız ve taarruz ettirmeyesiniz. 1 Temmuz 1673'te Edirne'de yazıldı.

Atçeken'in yayımladığı Alaeddin Köşkü'nden alınan taş miktarının araştırılmasına dair kayıt.

1836'da sarayı çevreleyen iç sur çöker. Charles Texier'in 1882 tarihli gravüründe ve Friedrich Sarre'nin yayımladığı 1896 tarihli bir fotoğrafta köşkten kalan son kısımlar görülebilmektedir. Yapının tamamen yok olmasından Sarre'nin Konya Köşkü (1967) yapısını çeviren Şahabettin Uzluk'un dipnotuna göre 1905-1908 arası Konya valiliği yapan M. Cevat Bey sorumludur. Kendisinden yapıdaki tahribatın önlenmesi konusunda yardım istenmişse de Cevat Bey binanın önemsiz bir yapı olduğunu söyleyip *"Merak etmeyin ben size 200 altın lirayla daha iyisini yaptırırım"* demiştir. İbrahim Hakkı Konyalı önemli eseri Konya Tarihi'nde Rizo adlı bir Rum mühendisin tamir adı altında köşkün dibini kazdığını ve eyvanın ayakta kalan ikinci katı ve duvarlarının 1907'de büyük bir gürültüyle yıkıldığını kaydeder. Çinili kitabelerini ise oradaki bir Alman konsolos memleketine götürmüştür. Semavi Eyice'nin TDV İslâm Ansiklopedisi'nde yazdığına göre yıkım bizzat Cevat Bey'in emriyle bile isteye yapılmıştır.

Alaeddin Köşkü kalıntıları (C. Texier Asie Mineure Paris 1882.)

Bugün köşk müstemilatından yalnız doğu duvarının bir parçası kalmıştır. Müzeler İdaresi hiç değilse bunu koruyabilmek niyetiyle 1961'de bir beton sundurma ile kalıntının üzerini örtmüştü. 2015'te Konya Belediyesi ve Kültür Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği restorasyon sonucunda köşk kalıntısının üzerine şu an mevcut olmayan parçaların aslında nasıl görüldüğünü betimlemek için tartışmalara neden olan bir görsel eklenti konuldu.

LİNK : <https://www.birgun.net/haber/osmanli-doneminde-yagmalanan-selcuklu-sarayi-alaeddin-kosku-265376>

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off|twitter|facebook]

[category araştırma]

[tags TARİH, Nostalji, Arkeoloji, research, TARİHİ ESERLER DOSYASI, OSMANLI, DÖNEM, YAĞMA, SELÇUKLU, SARAY, ALAEDDİN KÖŞKÜ]